

TAMPEREEN KAUPUNKISEUDUN KUNTAYHTYMÄN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI KAAVOITUS JA RAKENNUSLAIKSI (KRL)

Lausunto keskittyy kommentoimaan luonnosesityksen **kaupunkiseutusuunnitelmaa**. Lausunnossa kuvataan KRL:n kaupunkiseutusuunnitelman **vahvuuksia ja heikkouksia** sekä kaupunkiseutusuunnitelman yhtäläisyyksiä **Tampereen kaupunkiseudun tapaan** huolehtia kaupunkiseudun suunnittelusta

YLEISTÄ

Tampereen kaupunkiseudun kuntien näkökulmasta lausuttavana oleva esitys ei toteuta monia uudistukselle asetettuja tavoitteita tarkoituksenmukaisesti tai lainkaan. Kasvun vastaanotto Suomen toiseksi suurimmalla kaupunkiseudulla edellyttää maankäytön ohjauksen ja kaavoituksen joustavoittamista ei suunnitteluprosessien keston pidentymistä.

Lakiuudistuksen alkuperäiset kunnianhimoiset tavoitteet ovat kuitenkin hyviä ja kannatettavia. Kaupunkiseutu haluaa myös omissa strategioissaan edistää ilmastonmuutoksen hillintää, siihen sopeutumista sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Kaupunkiseudun näkemyksen mukaan ELY-keskusten valvontatehtävää ei tule laajentaa, vaan korostaa sen eri tavoitteita yhteensovittavaa ja konsultoivaa roolia. Tällä hallitaan osaltaan kaavoitusprosessien kestoja. Myös maakuntakaavoituksen kehittäminen yleispiirteisemmäksi sekä lausuntopyyntöissä esitetty vaihtoehto luopua oikeusvaikutteisen maakuntakaavan toteuttamisen edistämisvelvollisuudesta ovat kannatettavia.

I KAUPUNKISEUTUJEN SUUNNITTELUN TARVE

Kaupunkiseutujen toimintaympäristö

Kaupunkiseudun suunnittelun huomioiminen on perusteltu nosto lainvalmistelussa. Tätä tukee kaupungistumisen ja seutuistumisen trendit, jotka lisäävät väestönkasvua ja rakentamista kaupunkiseuduilla. Toinen peruste on kaupunkiseutujen toiminnallinen luonne, jossa kuntien tulee toimia rajattomasti asukkaiden ja elinkeinojen tarpeita ajatellen sekä edistää yhdyskuntarakenteen sujuvia ja kestäviä valintoja. Kolmas peruste seudulliselle tarkastelulle on erityisesti suurten kaupunkiseutujen merkitys Suomen menestymisessä ja kansallisen tason tavoitteiden kuten hiilineutraalisuuden saavuttamisessa.

Kaupunkiseutujen suunnittelu lisää toimintaympäristön vakautta ja ennustettavuutta, mikä on tärkeä arvo elinkeinoelämälle. Kaupunkiseudun suunnittelu viestii myös kuntien yhteisen tahtotilan yleispiirteiseen maakuntakaavaan. Myös valtion ja kuntien yhteistyö tarvitsee taakseen ison kuvan kaupunkiseudusta.

KRL:n kaupunkiseutusuunnitelman vahvuudet (+)

Kaupunkiseutusuunnitelman sisällön vapaamuotoisuus, eli rooli kaavoitusprosessin ulkopuolella, tarjoaa mahdollisuuden käsitellä tarkoituksenmukaisella tavalla seudun

toiminnallisuutta ja dynamiikkaa. Vapaamuotoisuus mahdollistaa myös erilaisten suunnitelmakonseptien synnyn ja kaupunkiseutukohtaisten elinvoimakysymysten käsittelyn.

Tärkeää on painottaa yhteisen poliittisen tahtotilan syntymistä sekä kytkeä pakolliset kaupunkiseutus suunnitelmat MAL-sopimukseen. Tämä tukisi sopimusmenettelyn jatkuvuutta ja juridista perustaa. Myös digitaalisuuden edistäminen ja tietomallipohjainen suunnittelu on oikeasuuntainen askel. Kansalaisosallisuuden lisääminen on puolestaan poikkileikkaava tavoite myös kunnissa.

KRL:n kaupunkiseutus suunnitelman heikkoudet (-)

Kaupunkiseutus suunnitelman säätelyä ei tule viedä kaupunkiseutukaavan suuntaan. Esitetyssä muodossaan kaupunkiseutus suunnitelma pidentää suunnitteluprosessia ja aiheuttaa uusia kustannuksia. Kustannuksia aiheutuu mm. kaavaprosessin kaltaisista muotoseikoista, vuorovaikutuksesta, osallistamisesta ja viranomaisyhteistyöstä. Pakottavat menettelyt ovat myös ristiriidassa suunnitelman tarvelähtöisyyden ja vapaamuotoisuuden kanssa. Prosessin säätelyä tulee kehittää ennemmin uusien kokeilujen ja alueiden omien hyvien menettelytapojen suuntaan. Em. syystä myös menettelytapaa koskeva valitusmenettely ei ole tarpeen.

II KAUPUNKISEUTUSUUNNITTELU TAMPEREEN KAUPUNKISEUDULLA

Esimerkki onnistuneesta vapaaehtoisesta kaupunkiseutus suunnittelusta on Tampereen kaupunkiseutu (8 kuntaa ja 0,4 milj. asukasta). Seudullisella suunnittelulla on ohjattu kasvua ja vaikutettu kestäviin valintoihin.

Seutustrategia ohjaa kaupunkiseutus suunnittelua

Tampereen kaupunkiseudulla yhdyskuntarakenteen suunnittelu toimii KRL:n hengen mukaisesti. Yhteistyön pohjana on kuntien yhteinen seutustrategia, jossa kunnat asettavat tavoitteet kaupunkiseudun kehitykselle ja yhteistyölle. Kaupunkiseudun rakennesuunnitelma kuvaa seudullisen tahtotilan maankäytön, asumisen, liikenteen ja elinkeinojen suunnittelussa pitkällä tähtäimellä. Rakennesuunnitelma kokoaa ja konkretisoi myös seudullista palveluverkkosuunnittelua, asuntopolitiikkaa ja ilmastostrategiaa. MAL-sopimus siirtää rakennesuunnitelman tavoitteet valtion ja kuntien yhteisiksi toimiksi. Seudullisen suunnittelun prosessi toimii hyvin.

Monipuolisesti osallistava toimintatapa

Tampereen kaupunkiseudulla seudullisesta suunnittelusta huolehtii päättäjien, kuntajohtajien ja johtavien asiantuntijoiden yhteinen työskentelyalusta, Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä. Suunnittelun teemojen yhteensovittaminen usealla tasolla varmistaa linjausten syntymistä ja toteutusta. Päätöksenteko on kuntapohjaista, kaupunkiseudun kuntayhtymä tukee valmistelua, toimeenpanoa ja seurantaa seudullisissa kysymyksissä. Kuntien panostus yhteiseen toimijaan on 2,8 euroa/asukas. Seutuyhteistyö on poliittisesti johdettua ja keskeiset päättäjät osallistuvat rakennesuunnitelman tavoitteiden asettamiseen, vaihtoehtojen pohdintaan ja valintaan

sekä toteutuksen edistämiseen. Päätäjät myös seuraavat tavoitteiden toteutumista mm. MAL-sopimuseurannan kautta.

Kuntayhtymän työskentelytapa on osallistava yhdessä tekeminen, joka sitouttaa kuntia rakentaen seudullisille suunnitelmille lopullista päätöksentekovalmiutta. Osallistavaa työskentelytapa näkyy mm. seudullisissa asiantuntijatyöryhmissä, joihin osallistuvat myös useat viranomaiset konsultoivan keskustelun ei niinkään viranomaisvallan tai valvonnan ominaisuudessa.

Asukasosallistumisen lisäämiseksi kaupunkiseudulla kokeillaan parhaillaan digitaalista kansalaispaneelia sekä asukasraatimenettelyä. Kehitys on KRL:n osallisuustavoitteen suuntainen, mutta vaatii lisäresursseja.

Rakennesuunnitelman uudistaminen/päivittäminen

Tampereen kaupunkiseudulla käynnistetään Rakennesuunnitelman päivitys vuonna 2022. Päivitys pohjautuu mm. uuteen seutustrategiaan, voimassaolevan Rakennesuunnitelman arviointiin sekä nousevien teemojen ja kehitystarpeiden tunnistamiseen. Myös teemalliset selvitykset kuten seudullinen asuntopolitiikka, viherverkko tai seudullinen segregaatioselvitys huomioidaan suunnitelmassa uusina elementteinä. Tarve on myös seudullisten elinkeinoympäristöjen parempaan tunnistamiseen sekä liikenteen murroksen huomioimiseen. Mainitut teemat nousevat esiin myös KRL:n kaupunkiseutusuunnitelmaa koskevissa perusteluissa.

Kaupunkiseudun suunnittelussa on tunnistettu myös digitaalisuuden tarve ja käynnistetty Seutudigi hanke MAL-suunnittelun tueksi. Tampereen kaupunkiseudun kunnista muodostettu paikkatietotyöryhmä on keskeinen toimija tiedon yhdenmukaistamisessa. KRL:ssä mainittu tietomallipohjaisuus tukee Tampereen kaupunkiseudun pyrkimyksiä tietojen käytön tehostamisesta.

MAL-sopimusmenettely

Rakennesuunnitelman ja MAL-sopimuksen kytkentä on vahva. Rakennesuunnitelma toimii kaupunkiseudun ja valtion sopimuskumppanuuden seudullisena lähtökohtana. MAL-sopimus vahvistaa rakennesuunnitelman toimeenpanoa ja kuntien keskinäistä yhteistyötä. Tarve näiden selkeämpään juridiseen kytkentään nousee ajoittain keskusteluun.